



INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

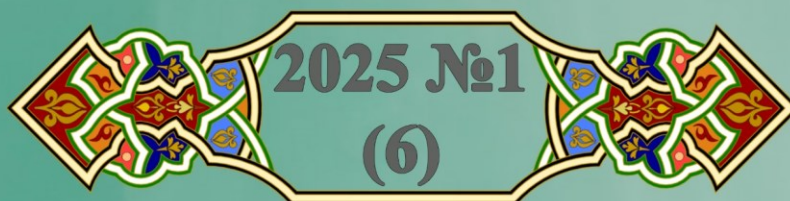
p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318



TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal



Samarqand-2025

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318



TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

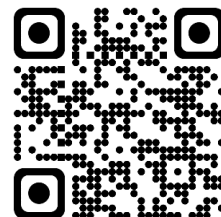
XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”



Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>



SAMARQAND – 2025



“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Juliboy ELTAZAROV

f.f.d., professor (O‘zbekiston)

Roxila RUZMANOVA

f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f-m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor (O‘zbekiston); Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Hotam UMUROV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);	Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston); Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abdusalam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon); Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya); Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston); Mas’ul muharrir: PhD, dotsent Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston); Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston).
---	--



“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.-м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хотам УМУРОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОДОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);

Ответственный редактор: PhD, доцент **Зокир
БАЙНАЗАРОВ** (Узбекистан)

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ**
(Узбекистан)



“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)

Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)

Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan)

Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);

Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Khotam UMUROV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. Mardon BOLTAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);

Prof. Dr. Abdusalam ARVAS (Turkey);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);

Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);

Prof. Dr. Temur KOJAĞLU (USA);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Turkey);

Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);

Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);

Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dinara İSLAMOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);

PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);

Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV** (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDİYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Hotam UMUROV (Özbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Mardon BOLTAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);

Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);

Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);

Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);

Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);

Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);

Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);

Doç. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);

Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);

Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatullah ŞOKİROV** (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY XALQLARNING IJTIMOIIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Emrah YILMAZ

ÖZBEKİSTAN’IN KÜRESEL BAŞARILARINA SOSYOKÜLTÜREL BİR YAKLAŞIM VE
2024 YILININ ANALİZİ 8

МУСАЕВ Даянат Муса оглы

ЗНАЧЕНИЕ ОТНОШЕНИЙ АЗЕРБАЙДЖАНА С УЗБЕКИСТАНОМ ДЛЯ
ОБЪЕДИНЕНИЯ ТЮРКСКОГО МИРА 21

Xurshid Sirojiddinovich JUMANAZAROV

TURKISTON O‘LKASIDA MUSTAMLAKA TIBBIYOTINI O‘RNATISHDAGI IJTIMOIIY
MUAMMOLAR 28

Ülkər HƏSƏNOVA

1926-CI İL I TÜRKOLOJİ QURULTAYIN TARİXİ ƏHƏMİYYƏTİ 34

Türkan MAHMUDZADƏ

TÜRKOLOJİ QURULTAYIN TÜRKCÜLÜYÜN İNKİŞAFINDA ROLU 43

RAHMONOVA Parvina

HINDISTON HUKMDORLARINING SAMARQANDGA TUHFASI 52

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Baxtiyor ABDUSHUKUROV

KUL TIGIN BITIGTOSHI VA O‘ZBEK TILI SHEVALARI 59

Tagandurdy BEKJAYEV

TÜRKMEN DİLİNDE TAKVİMLE İLGİLİ KİŞİ ADLARI 66

ALLAMBERGENOVA Muqaddas Ruslanovna

O‘RXUN-ENASOY OBIDALARI LEKSIK QATLAMINING HOZIRGI O‘ZBEK ADABIY
TILI FONETIK-SEMANTIK TIZIMIDA AKS ETISHI 72

SHUKUROV Ahad Axmatovich

ARXAIZMLARNING LINGVO-USLUBIY IMKONIYATLARI 81

BARZIYEV Oybek Xabibullayevich

ANDIJON ZILZILASI TAFSILOTLARIGA BAG‘ISHLANGAN AN‘ANAVIY SHE‘RIY
ASARLAR TAHLILI 90

MAMAJONOV Muhammadjon, OMONIDDINOVA Durdonaxon

PRAGMALINGVISTIKA VA TILSHUNOSLIKDA KO‘P MA‘NOLILIK MUAMMOSI 96

KARIMOVA Dilafro‘z Obidjonovna

AKADEMIK AHMADALI ASQAROVNING YETUK ARXEOLOG SIFATIDA
SHAKLLANISH YO‘LI 102

DJUMAMURATOV Kuanishbay

INGLIZ VA QORAQALPOQ TILLARIDAGI KOLORATIV BIRLIKLI FRAZEologizm-
LARNING KOMPONENTLI TAHLILI 113

Aynur CƏFƏROVA

AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKIYƏ TÜRKCƏLƏRİNİN TERMİNOLOGİYASININ
İNKİŞAFINDA BİRİNCİ TÜRKOLOJİ QURULTAYIN ROLU 122

Nərmin RƏHİMOVA

BİRİNCİ TÜRKOLOJİ QURULTAYDA ƏLİFBA VƏ DİL MÖVZULARI TÜRK
XALQLARININ ORTAQ PROBLEMİ KİMİ 131

Valida SHIKHALIYEVA

TÜRKOLOJİ QURULTAYDA ORTAQ DİL MƏSƏLƏSİ DÜNƏN VƏ BÜGÜN 139

ESHMIRZAYEV Bahodir Djurayevich, ISMOILOV Behruzjon Isroilovich

ANTROPONIMLARNING GRAMMATIK XUSUSIYATLARI 150

RO‘ZIYEV QAHRAMON KUZIMURATOVICH

O‘ZBEK TILIDA “NON” KONSEPTINING LINGVOMADANIY TAHLILI 154

NABIYEVA Nodira Saidovna

LIRIKADA ILTIJO KONSEPTINI IFODALAYDIGAN JANRLAR 162

Nilufar NORPO‘LATOVA

SAMARQANDNING TARIXIY NOMLARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 168

MELIBAYEVA Soxibaxon

O‘ZBEK ANTROPONIMLARI PRETSEDENT BIRLIK SIFATIDA 176

RAHMATOVA Sevara Alisherovna

ESHQOBIL SHUKUR SHE‘RLARIDA TAKRORNING MATN QISMLARINI
BOG‘LASHDAGI ROLI 183

AZIZ MUSHTARIY!

2025-yilda qadrlı mushtariylarini 1-soni bilan mamnun qilgan “Turkologik tadqiqotlar” jurnali hay’ati sifatida, sharqona yangi yilimizning Turk dunyosi va butun insoniyat uchun tinchlik, farovonlik va muvaffaqiyatlarga to’la bo’lishini tilaymiz. Bu sonimizda “Turk dunyosi birligida O’zbekiston va Ozarbayjon aloqalarining ahamiyati”, “Turkiy tillar va Ozarbayjon terminologiyasi rivojida birinchi turkologiya qurultoyining o’rni”, Turkman tilida taqvimlar bilan bog’liq shaxs ismlari”, “O’rxun-Enasoy obidalari leksik qatlamining hozirgi o’zbek adabiy tili fonetik-semantik tizimida aks etishi”, “Birinchi Turkologiya qurultoyida mushtarak alifbo va til mavzulari turkiy xalqlarning umumiy muammosi sifatida” kabi bir qator til, madaniyat, tarix, terminologiyaga oid mavzular kiritilgan. Qardosh mamlakatlardagi olimlarning turkologik tadqiqotlar haqida yozgan maqolalari va ilmiy faoliyatlari, xalqlarimiz o’rtasidagi aloqalarni mustahkamlovchi ko’priklar vazifasini o’taydi. Umid qilamizki, turk dunyosida amalga oshirilayotgan tadqiqotlar natijalari soha mutaxassilari, doktorant va magistrantlar, yosh tadqiqotchilar uchun foydali bo’ladi...

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

As the board of the journal "Turkological Studies," which pleased its valued subscribers with its first issue in 2025, we wish that our oriental new year will be full of peace, prosperity, and success for the Turkic world and all humanity. This issue includes several topics related to language, culture, history, and terminology, such as "The importance of relations between Uzbekistan and Azerbaijan in the unity of the Turkic world," "The role of the First Turkology Congress in the development of Turkic languages and Azerbaijani terminology," "Personal names associated with calendars in the Turkmen language," "Reflection of the lexical layer of Orkhon-Enasoy monuments in the phonetic-semantic system of the current Uzbek literary language," "Common alphabet and language topics as a common problem of the Turkic peoples at the First Turkology Congress." Articles and scientific activities of scientists from fraternal countries on Turkological studies serve as a bridge that strengthens ties between our peoples. We hope that the research results conducted in the Turkic world will be helpful for specialists in the field, doctoral and master's students, and young researchers...

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

2025 yilının 1. sayisiyla siz değerli okurlarımızı memnuniyetle karşılayan “Türkolojik Araştırmalar” dergisinin yönetim kurulu olarak, Yeni Yılımızın Türk dünyası ve tüm insanlık için barış, refah ve başarılarla dolu olmasını diliyoruz. Bu sayımızda, “Özbekistan-Azerbaycan İlişkilerinin Türk Dünyası Birlięi Açısından Önemi”, “Türk Dilleri ve Azerbaycan Terminolojisinin Geliřiminde Birinci Türkoloji Kongresi'nin Rolü”, “Türkmen Dilinde Takvimlerle İlgili Kişi Adları”, “Orhun-Yenisey Abidelerindeki Sözcükler Katmanının Modern Özbek Edebi Dilinin Fonetik-Semantik Sistemine Yansıması”, “Türk Halkların Genel Sorunu Olarak Birinci Türkoloji Kongresi'nde Ortak Alfabe ve Dil Konuları”, Özbekistan'ın Küresel Başarılarına Sosyokültürel Bir Yaklaşım ve 2024 Yılıının Analizi” gibi dil, kültür, tarih ve terminolojiye ilişkin pek çok konu yer almaktadır. Kardeş ülkelerdeki bilim adamlarının Türkoloji araştırmaları konusundaki makaleleri ve bilimsel faaliyetleri halklarımız arasındaki bağları güçlendiren bir köprü görevi görmektedir. Türk dünyasında yapılan araştırma sonuçlarının alan uzmanlarına, doktora ve yüksek lisans öğrencilerine, genç araştırmacılara faydalı olmasını diliyoruz...

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Редакция журнала «Туркологические исследования», радуя своих читателей первым номером в 2025 году, желает, чтобы Восточный Новый год был полон мира, процветания и успехов для тюркского мира и всего человечества. В данный выпуск журнала включен ряд статей на темы, связанные с языком, культурой, историей и терминологией, в частности, «Значение отношений Узбекистана и Азербайджана в единстве тюркского мира», «Роль Первого туркологического съезда в развитии тюркских языков и азербайджанской терминологии», «Личные имена в туркменском языке, связанные с календарём», «Отражение лексического пласта Урхун-Енисейских памятников в современной фонетико-семантической системе узбекского литературного языка», «Общий алфавит и языковые темы на Первом туркологическом съезде как общая проблема тюркских народов». Научные статьи по туркологическим исследованиям и деятельность ученых из братских стран служат мостом, укрепляющим связи между нашими народами. Мы надеемся, что результаты исследований в тюркском мире будут полезны специалистам, докторантам и магистрантам, молодым исследователям...

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

LIRIKADA ILTIJO KONSEPTINI IFODALAYDIGAN JANRLAR

NABIYEVA Nodira Saidovna,

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

O‘zbek tili va adabiyoti kafedrası o‘qituvchisi

(Denov, O‘zbekiston)

E-mail: saidovnanodira9@gmail.com

 **ORCID:** 0009-0004-9300-0604

 **DOI:** <https://doi.org/10.59251/3060-5318.2025.v1.138.1.3357>

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek she‘riyatida ayollar ijodida iltijo konseptining aks etishi tahlil etiladi. Zulfiyaxonim Isroilova, Saida Zunnunova, Halima Xudoyberdiyeva, Zebo Mirzo va Halima Ahmedovalar ijodida iltijo konseptining turli ko‘rinishlari yoritilgan. Ushbu konsept she‘riyatda Ollohga nola qilish, uzr so‘rash, tushkunlik va sevgi izhori kabi turli hissiy holatlarni o‘z ichiga oladi. Muallif Saida Zunnunova va Zebo Mirzo she‘rlarini tahlil qilib, lirik qahramonlarning tuyg‘ulari qanday ifodalanganligini ko‘rsatadi. Lirika inson ruhiyatini ochishda muhim ahamiyat kasb etishi va iltijo konsepti she‘riyatda chuqur falsafiy hamda hissiy ma‘noga ega ekanligi ta‘kidlanadi. Tadqiqot davomida iltijo konseptining badiiy jihatlari ham o‘rganilib, she‘riyatdagi o‘ziga xosligi ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: *iltijo, konsept, Saida Zunnunova, lirika, janr, doston, g‘azal, Zebo Mirzo, ko‘ngil, ong.*

ЛИРИЧЕСКИЕ ЖАНРЫ, ВЫРАЖАЮЩИЕ КОНЦЕПЦИЮ МОЛЬБЫ

Аннотация: В данной статье анализируется проявление концепта мольбы в творчестве узбекских поэтов. Рассматриваются различные формы этого концепта в произведениях Зулфии Исроиловой, Саиды Зуннуновой, Халимы Худойбердиевой, Зебо Мирзо и Халимы Ахмедовой. Концепт мольбы в поэзии охватывает различные эмоциональные состояния, такие как жалоба Богу, просьба о прощении, отчаяние и выражение любви. Автор исследует стихотворения Саиды Зуннуновой и Зебо Мирзо, показывая, как передаются эмоции лирических героев. В исследовании подчеркивается важная роль лирики в раскрытии человеческой психологии и утверждается, что концепт мольбы обладает глубоким философским и эмоциональным значением в поэзии. Кроме того, анализируются художественные аспекты этого концепта, выявляются его уникальные характеристики в поэтическом дискурсе.

Ключевые слова: *молитва, концепция, Саида Зуннунова, текст, жанр, эпос, газель, Зебо Мирза, сердце, разум.*

LYRICAL GENRES EXPRESSING THE CONCEPT OF SUPPLICATION

Abstract: This article analyzes the manifestation of the concept of supplication in the poetry of Uzbek female poets. Various forms of this concept are explored in the works of Zulfiya Isroilova, Saida Zunnunova, Halima Khudoyberdiyeva, Zebo Mirzo, and Halima Ahmedova. Supplication in poetry encompasses different emotional states, such as lamentation to God, seeking forgiveness, despair, and expressions of love. The author examines Saida Zunnunova's and Zebo Mirzo's poems, highlighting how the lyrical protagonists' emotions are conveyed. The study emphasizes the significant role of lyrical poetry in revealing human psychology and argues that the concept of supplication holds deep philosophical and emotional meaning in poetry.

Additionally, the artistic aspects of this concept are analyzed, shedding light on its unique characteristics in poetic discourse.

Key words: *prayer, concept, Saida Zunnunova, text, genre, epos, gazelle, Zebo Mirza, heart, reason.*

Xalqimizning ma'naviy hayotini yoritishda, o'zbek xalqiga xos bo'lgan sharqona tarbiyani, ayollarimizning ibo-hayosini jo'shqin she'rlarida aks ettirgan shoiralarimiz Zulfiyaxonim Isroilova, Saida Zunnunova, Xalima Xudoyberdiyeva, Zebo Mirzo va Xalima Ahmedovalarning ko'ngillarni jumbishga keltiruvchi ijod namunalari barchamizning yurak-yuragimizdan joy olgan. Bu ijodkorlarimiz so'zning sehrli torlarini cherta oldi va nozik xilqat bo'lgan ayollar tabiatidagi asosiy xususiyat iltijo konseptini lirikada yoritib bera oldi. Iltijo konsepti deganda, ongimizda shakllanadigan tushunchalarni ko'rsatishimiz mumkin. “Konsept” atamasini ilk bor 1928-yilda rus olimi Askoldov o'z maqolasida qo'llagan. U konseptga “Bu bir tur yoki boshqa bir turdagi tushunchalar haqida fikrlash jarayonini o'zida aks ettiradigan birlikdir”, (Аскольдов, 1997: 267-280) – deb izoh bergan.

“Konsept” – lotincha “conceptus” so'zidan olingan bo'lib, “tushuncha” ma'nosini bildiradi. “Kognitiv atamalar lug'atida esa konsept atamasiga quyidagicha ta'rif beriladi: konsept bizning tafakkurimizdagi aqliy va psixik resurslarning inson bilim va malakalarida aks etishiga xizmat qiladigan tushunchadir. “konsept” atamasi zamonaviy tilshunoslikda biror-bir leksik birlikning tafakkurdagi obrazini ifodalash uchun qo'llaniladi” (Safarov, 2006: 91).

Konsept – bu tashqi va ichki dunyomizdagi biror-bir narsa yoki hodisalarning ongimizdagi bilimlar majmuasi hisoblanadi. Shunga ko'ra, “Iltijo” konsepti o'zbek kishilarining ongida quyidagicha shakllangan:

1. Ollogha nola qilish: inson hayotida qiyin vaziyatlarda yordam so'rash.
2. Uzu so'rab yalinish: gunohlari uchun tavba qilish.
3. Ko'ngilning nozik tuyg'usi: inson ko'ngil kechinmalarini so'zsiz tushuntirish.
4. Tushkunlik holati: ko'ngilning nozik tuyg'ulari poymol etilgandagi holat.
5. Kelgusi ishlariga yordam so'rash: maqsadlariga erishish uchun harakat qilish.
6. Insonlar ijtimoiy hayotida moddiy manfaat uchun kimgadir yalinish.

Iltijo konseptini lirik janrlarda aks etishiga alohida to'xtalish joizdir. Lirik janrlar o'z xususiyatiga ko'ra turli xil. Har biri o'zining ohangiga, tuzilishiga va shakliga ega. Lirik janrlar: ruboiy, g'azal, fard, qit'a, tuyuq, musaddas, murabbalar mumtoz adabiyot namunalaridir. Bu janrlardan zamonaviy adabiyotda juda kam hollarda foydalanilmoqda. Zamonaviy adabiyotda uchchanoq, fiqra, qayirma, ikkilik, sachratqi, tasbeh, ignabarg kabilarni ko'rishimiz mumkin.

Adabiyotimizda o'zining sodda, samimiy she'rlari bilan kitobxonlarning ko'nglidagi joy olgan Saida Zunnunova betakror iste'dod sohibidir. Ijodkorning ijod yo'li o'z qarashlariga va mustaqillikka egaligi bilan ajralib turadi. Saidaxonim 51 yillik umr yo'lini ijodga bag'ishladi. Undagi iste'dod dastlabki kitobi “Qizingiz yozdi” nomli she'riy to'plamida ham yorqin aks etgan, bu to'plam she'riyat muxlislar e'tiborini qozondi. Shundan so'ng “Yangi she'rlar”, “Gullar vodiysi”, “Qizlarjon”, “She'rlar”, “Bir yil uylari”, “Nilufar” she'riy to'plamlari e'lon qilindi. Ijodkor bir qancha she'riy dostonlarni mahorat bilan badiiy jihatdan mukammal qilib yaratdi. Shoiraning “Ruh bilan suhbat” dostonida iltijo konsepti turli o'rinlarda turli tushunchalar bilan ifodalangan.

Dostonida lirik qahramon kechinmalari urush yillari ayollarning qalb nidosi bo'lib yangraydi. Shu asosda surat tilga kiradi va doston voqealarini dialog vositasida inkishof etadi.

Surat va onaning xayoliy suhbatida kitobxon ko‘z o‘ngida urush fojialari, yetim qolgan go‘daklar, beva ayollar qismati, shaxs va insoniyat taqdiri tarzida badiiy tadqiq etiladi. Ona front orqasida turib kechani kecha, kunduzni kunduz demay ishlagani, shodlig-u qayg‘usi bir bo‘lgan ayollar haqida so‘zlasa, surat esa yetimlik qismati, urush maydonlaridagi qahramonliklardan so‘ylaydi. Lirik qahramon va surat orasidagi suhbatlar urush yillari voqeligining dahshatli manzaralarini tasavvur etishga yordam beradi. Dostondan olingan parchalar bilan tanishamiz.

– *Sarupo kiymading qaynota bo‘lib,*
Hech yo‘qsa gullardan bo‘lgan bahramand,
Odam keldi bugun hovlingga to‘lib,
Farzanding yoniga qo‘shildi farzand... (Quvvatova, 2022: 31)

Yuqoridagi dostondan olingan parchada ham ayolning o‘z yoriga qilgan nola-yu fig‘onlari jonlanadi. Ayol yorini erta yo‘qotganligini, yori ham farzandining to‘yida yelkadosh bo‘lib, baxtga to‘lishini xohlaydi. Ammo buning iloji yo‘q. Shuning uchun surat yoniga gullarni qo‘yib, hech bo‘lmaganda mana shu go‘zallikdan bahramand bo‘lishini iltijo bilan so‘raydi.

Bu kunni ko‘rguncha ming rozi edim,
Kimdir badanimga tuz sepsa tilib.
Ma‘yus ko‘zlaringga har boqqanimda,
Qalbimni qiymalar edi hijroning (Quvvatova, 2022: 31).

Yuqoridagi parchada lirik qahramonning ichki tuyg‘ulari g‘alayon ko‘tardi. Bu yerda sharqona ayollarga xos bo‘lgan yana bir tuyg‘u qaynonasining taqdiriga achinish, yurakdan uning dardiga sherik bo‘lish, ketma-ket farzandidan ayrilgan onaning bukridek egilgan tanasini ko‘rgandan ko‘ra, “badanimga tilib tuz sepsa yaxshiroq edi”, – deb Ollohga nola qiladi. Keyin yana yuragining og‘riqli nuqtasi – hijron uning qalbini qiymalab, yondirib yuborayotganini ta‘kidlaydi. Quyidagi dostondan olingan parchaga e‘tibor qaratsak:

Bas, bo‘ldi, rahm qil holimni ko‘rib,
Hatto tinglashga ham yetmaydi kuchim (Quvvatova, 2022: 34).

Bu satrlar orqali isyon va iltijoning bir tanda yanada kuchayishi. Iltijoning bo‘rtib chiqishiga sababchi bo‘lganini ko‘rishimiz mumkin. Lirik qahramonning ruhi shu darajada charchaganki, hech narsa istamay qolgan.

Saida Zunnunovanning ijodi rang-barangligi bilan, janrlarning turfaligi bilan ham bizni o‘ziga tortadi. Ijodkorning “bo‘lurmi, hay-hay” radifli g‘azal janrida yozilgan quyidagi satrlariga nazar solsak:

Yo‘qlamagan har kuning yilcha bo‘lurmi, hay-hay,
Shunchalik shafqat bilmas dilcha bo‘lurmi, hay-hay.

Bu bayt -a, -a shaklida qofiyalangan. Radif “bo‘lurmi, hay-hay” takrori orqali ifodalangan. Bu misrada ijodkor mubolag‘a san‘atidan foydalangan. Masalan, 1 kunning 1 yilcha bo‘lishini aytadi. Shu bilan birgalikda ko‘ngil kechinmalarini iltijo konsepti orqali singdirishga harakat qilingan.

Xush surating bir nafas tark etmas xayolimni,
Ko‘z shahlo-yu, qosh esa nilcha bo‘lurmi, hay-hay.

Bu bayt -b, -a shaklida qofiyalangan. Bu baytda ko‘z, qosh so‘zlarini bir satrga mohirlik bilan joylashtirib tanosib san‘atini qo‘llaydi. Bu baytda yorga o‘z iltijosi orqali go‘zalligini, ko‘zlari shahloligini va qoshlari ingichka, uzun ekanligini yetkazadi. Bularning barchasi lirik qahramonning hayolini qamrab olganini aytadi.

Har so‘zda yuz andisha qilg‘um donolig‘ingdan,

Ko'nglingning nozikligi qilcha bo'lurmi, hay-hay.

Yuqoridagi bayt -b, -a shaklida qofiyalangan. Baytda yuz andisha, qilcha bo'lurmi kabi so'zlar orqali mubolag'a san'atini aks ettirgan. Bu yerda ham yorning yaxshi sifatlarini keltirish orqali yorning mukammalligini takrorlagan.

Goh xanjar, goh asaldek so'zlaringdan dog'damen,

Jon olib, jon berguvchi tilcha bo'lurmi, hay-hay.

Bu bayt ham -b, -a shaklida qofiyalangan. Baytda xanjar-asal, jon olib-jon berguvchi zid ma'noli so'zlar orqali tazod san'atini, so'zni xanjar va asalga oxshatish orqali o'xshatish san'atini ko'rsatib bergan. Baytda so'z va tilning buyuk kuchga egaligini tushuntirgan.

Vaslingning umidida dunyodan o'tib borgum,

Qanoatda Saida filcha bo'lurmi, hay-hay (Zunnunova, 1976: 143).

So'nggi baytimizda ijodkor an'anaviy usul o'z ismini qo'llashdan foydalanadi. Lirik qahramonning sabr-qanoatiga ishora qiladi. Yoriga iltijolari yetib borishiga va albatta, yoniga kelishiga ishonadi. Yor visoli uchun umrining oxirigacha qanoat qilib yashashga ahd qiladi.

She'riyatimizda o'zining uslubi va yo'nalishi bilan o'chmas iz qoldirgan va yurak kechinmalarini boricha she'rlariga ko'chirgan latofatli Zebo Mirzodir. Ijodkorning ijodiga nazar tashlaydigan bo'lsak, “*Tun malikasi*”, “*Ajr*”, “*Nur kukunlari*”, “*Ishq*” va yana bir necha she'riy to'plamlari nashr etilgan. She'rlarini mutolaa qilar ekansiz, o'z-o'zidan Zebo Mirzo dunyosida yashay boshlaysiz. Dil tuyg'ularining ohanrabosi sizni sehrli olamga chorlaydi. Endi, ijodkorning she'rlaridan birini tahlil qilsak:

Sizni tushlarimda ko'rsam, sig'insam,

Og'ir botmasmikan? Ozor yetmasmi?

Tunlar o'zim bilmay sizni sog'insam,

Bu gunohdan yerlar yutmasmi?

Yuqoridagi parchada lirik qahramon yoriga savol ko'rinishida o'z iltijosini ko'rsatadi. Undan hech bo'lmaganda tushlariga kirishini so'raydi. Tushida bo'lsa ham yorini ko'rsa, unga sig'insa baxtiyor bo'lishini aytadi. Lekin bu hol yoriga ozor yetkazmasmikan deb o'yg'a toladi. Tunlari yorini sog'insa, gunohligini his qiladi. Bu gunohi uchun olloh uni jazolamasmikan deya yuragiga tushuntirishga harakat qiladi.

Yoningizga xayolan borsam,

Quvmaysizmi,

haydamaysizmi?

Bu parchada lirik qahramon yoridan yolvorib savol ko'rinishida yoniga borganda haydamasligini, ya'ni ochiq chehra bilan kutib olishini so'raydi.

Hislarimni sizga ishonsam,

kulmaysizmi,

aldamaysizmi?

Yuqoridagi misrada ijodkor tuyg'ularini sevganiga ishonsa, u esa tuyg'ulari ustidan kulmasligini, aldamasligini iltijo bilan so'raydi.

Ishq — bor, deb tunlarga ertaklar aytsam,

La'natlamaysizmi,

yig'latmaysizmi?..

Nega indamaysiz,

Nimaga jimsiz?

Ishona olasizmi?

So ‘ragum...

Yuqoridagi parchada “Ishq” oliy o‘ringa qo‘yilgan. Chunki, ishq borligiga yori ishonmasligini, ishqni ertak deb bilishini savollari yordamida ta’sirli qilib ochib bergan. Shu bilan birgalikda, ishqning borligiga yori ham inonishini yalinib so‘rgan.

Axir, qon yutib zor qarg‘amoqqamas,

Sevmoqqa yaralgan yuragim!..

Yuqoridagi parchada lirik qahramon isyonga o‘tadi, uning yuragi ham sevilishga, baxtni his qilishga haqliligini aytib talab qiladi.

Axir, nikohlandim nigohingizga,

Bilmaysiz, bu sirni kimdan o‘rgandim.

Azizim,

Ishq — mening tushimda olgan

Bitta bo‘sangizdan

ko‘rgan farzandim!.. (Zebo Mirzo, 2015: 85)

Yuqoridagi she‘rning yakunida lirik qahramon yanada kuchliroq o‘z sevgisini yoriga izhor qiladi va yori bu sevgini qabul qilmaslikdan boshqa iloji qolmaganligini dalillar orqali isbotlab beradi. Ishq uning hayoti mazmuni ekanligini, usiz yashashi mumkin emasligini iltijo konsepti orqali aks ettiradi.

Demak, ko‘rib o‘tgan she‘rimizdan ko‘rinib turibdiki, Zebo Mirzo she‘riyatda o‘z ovozigaga ega ijodkordir. Uning she‘rlarida har bir o‘quvchi o‘z ko‘ngil kechinmalarini topadi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, lirik janrlarda iltijo konsepti tuyg‘ularimizning ongimizdagi to‘plangan tushunchalari yig‘indisi desak adashmaymiz. Lirik janrlarni tahlil qilish davomida har bir janr o‘zining xususiyati bilan boshqasidan ajralib turishini va shunga ko‘ra iltijo konsepti ham turli ko‘rinishda namoyon bo‘lganini ko‘rib o‘tdik. Lirik inson tuyg‘ularining mangu kuychisi ekanligiga inondik. Tuyg‘ular po‘rtanasi lirikada iltijo orqali portlab chiqishini ko‘rdik. Saida Zunnunova va Zebo Mirzo ijodining o‘ziga xosligida iltijo konsepti ham alohida o‘rinda turishini anglab yetdik.

Iqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Ergasheva Sh. Ko‘ngilning mohpaykari. – T.: Universitet, 2006.
2. G‘afurov I. O‘ttiz yil izhori. – T.: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1987.
3. Hasanova H. Baxti kulgan shoirlar. – T.: O‘zbekiston, 1976.
4. Hasanova H. Nozik qalblar ehtirosi. – T.: Fan, 1981.
5. Hasanova H. Saida Zunnunova. Adabiy portret. – T.: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1972.
6. Hasanova H. Talantli adiba. – T.: O‘z.KPMKning birlashgan nashriyoti, 1968.
7. Nabiyeva N. O‘zbek mumtoz shoirlari ijodida ishq mavzusi talqinlari // Tamaddun nuri jurnali, 2024. 8(59) – B. 26-28.
8. Safarov Sh.S. Kognitiv tilshunoslik. – Jizzax: Sangzor, 2006. – B. 91.
9. Saidovna N. Hoca Abdullah‘ın Eserlerinin İncelenmesi. // Farmasötik Negatif Sonuçlar Dergisi, 2023.
10. Zebo Mirzo. Yoningizga xayolan borsam... // “Kitob dunyosi” gazetasi, 2015.
11. Zunnunova S. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G‘.G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1976.

12. Zunnunova S. Tanlangan asarlar. Uch tomlik. – T.: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1976-1977.
13. Zunnunova S. Ruh bilan suhbat // Nilufar. She‘riy to‘plam. – T.: Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1972.
14. Quvvatova Dilrabo. Yangi o‘zbek adabiyoti (innovatsion usullar) [Matn]: o‘quv qo‘llanma – Buxoro: “Sadridin Salim Buxoriy” Durdona, 2022. – 205 b.
15. Аскольдов С.А. Концепт и слово // Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология. – М.: Academia. 1997. – С. 267-280.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.



**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>



REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
 2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
 - Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages.
 - The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
 - Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
 - Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
 - Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.



JURNAL QUYIDAGI YO'NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>



MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snokalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.



**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>



ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа A4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекомендованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant’ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğrenim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı’na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu’nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmi yayınlar listesine dâhil edilmiştir.



DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>



MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
 - Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
 - Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
 - Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalden yazar(lar) sorumludur.
 - Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
 - Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
 - Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2025-yil 22-martda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2025-yil 25-martda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozi. Shartli bosma tabog‘i –12.5.

Adadi 10 nusxa. Buyurtma № 215

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.



ISSN 2992-9229



9

772992

922004